

MASOFAVIY ESP TA'LIMDA MULTIMODAL SUN'IY INTELLEKT INTEGRATSIYASI ORQALI VIZUAL VA AUDIAL YONDASHUV ASOSIDA KONTEKSTUAL OG'ZAKI NUTQNI RIVOJLANTIRISH

Sadullayeva Shoxida Baxodirovna

Urganch davlat universiteti Fakultetlararo chet tillari kafedrası stajyor-o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu tezisdá masofaviy ESP ta'limida multimodal sun'iy intellekt texnologiyalarini integratsiyalash orqali kontekstual og'zaki nutqni rivojlantirish masalasi yoritilgan. Tadqiqotda vizual va audial vositalarni uyg'unlashtirish talabalarning muloqot kompetensiyasini oshirishga xizmat qilishi asoslab berilgan. sun'iy internet vositalari — ChatGPT, Whisper, D-ID va boshqa platformalar yordamida interaktiv, refleksiv va shaxsga yo'naltirilgan o'qitish muhiti ishlab chiqilgan. Multimodal yondashuv ESP ta'limida og'zaki nutqni rivojlantirishning samarali metodik yo'nalishi sifatida tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: masofaviy ta'lim, ESP, multimodal sun'iy intellekt, vizual yondashuv, audial yondashuv, kontekstual og'zaki nutq, interaktiv o'qitish, refleksiv ta'lim muhiti, kommunikativ kompetensiya

Аннотация. В настоящем тезисе рассматривается развитие контекстуальной устной речи в дистанционном обучении по ESP посредством интеграции мультимодальных технологий искусственного интеллекта. В исследовании обосновано, что согласованное использование визуальных и аудиальных средств способствует повышению коммуникативной компетенции обучающихся. С применением инструментов ИИ — ChatGPT, Whisper, D-ID и других платформ — разработана интерактивная, рефлексивная и ориентированная на обучающегося образовательная среда. Мультимодальный подход предлагается как эффективное методическое направление для развития устной речи в ESP.

Ключевые слова: дистанционное обучение, ESP, мультимодальный искусственный интеллект, визуальный подход, аудиальный подход, контекстуальная устная речь, интерактивное обучение, рефлексивная образовательная среда, коммуникативная компетенция.

Annotation. This thesis addresses the development of contextual oral communication in distance ESP instruction through the integration of multimodal artificial intelligence technologies. The study substantiates that harmonizing visual and auditory modalities enhances learners' communicative competence. Using AI tools—ChatGPT, Whisper, D-ID, and related platforms—an interactive, reflective, and learner-centred

instructional environment was designed. The multimodal approach is recommended as an effective methodological direction for improving spoken production in ESP.

Keywords: distance learning, ESP, multimodal artificial intelligence, visual approach, auditory approach, contextual oral communication, interactive instruction, reflective learning environment, communicative competence

So‘nggi yillarda raqamli ta‘lim muhitining kengayishi va masofaviy o‘qitish texnologiyalarining jadal rivojlanishi ingliz tili fanini, ayniqsa ESP (English for Specific Purposes) yo‘nalishini yangi metodik yondashuvlarga muhtoj etdi. An‘anaviy onlayn kurslar asosan matnga asoslangan o‘qitish bilan cheklanib, talabalarning kontekstga mos og‘zaki nutqini rivojlantirishda yetarlicha samaradorlik ko‘rsatmayapti. Shu bois, multimodal sun‘iy intellekt (AI) texnologiyalarini vizual (rasm, video) va audial (nutq, tovush) modal komponentlar bilan integratsiyalash masofaviy ESP ta‘limida yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Multimodal AI vositalari, jumladan, nutqni aniqlovchi, analiz qiluvchi va avtomatik baholovchi tizimlar (masalan, ChatGPT, Whisper, D-ID, Synthesia va boshqalar) o‘quvchilarning kontekstga mos kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Ular nafaqat so‘z boyligini, balki vizual va audial kontekstni tushunish, mos nutq strategiyasini tanlash, pragmatik ma‘noni anglash kabi yuqori darajadagi kognitiv faoliyatni faollashtiradi. Shuningdek, AI asosidagi multimodal platformalar o‘qituvchi va talabalar o‘rtasidagi interaktivlikni oshiradi, real hayotiy kasbiy vaziyatlarni (real-world simulations) yaratish orqali o‘quvchilarni professional kommunikatsiyaga tayyorlaydi. Bu jarayon kontekstual og‘zaki nutqni rivojlantirishda vizual va audial yondashuvlarning integratsiyasi orqali talabalarning nutq madaniyati, muloqot strategiyasi hamda nutq refleksiyasini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Raqamli platformalar, sun‘iy intellekt asosidagi tizimlar va virtual muhitlar insoniyatning o‘rganish jarayonini tubdan o‘zgartirib yubordi. Ayniqsa, ESP (English for Specific Purposes) yo‘nalishida bu model o‘quvchilarga geografik va vaqt cheklolarsiz ta‘lim olish imkoniyatini yaratdi. Biroq, ushbu qulaylik bilan birga bir qator metodik va psixolingvistik muammolar ham vujudga keldi. Jumladan, talabalarda jonli muloqot yetishmasligi, o‘zaro kommunikatsiyaning cheklanishi, kontekstual nutq vaziyatlarining tabiiy emasligi hamda individual nutq rivojlanishini baholashdagi qiyinchiliklar masofaviy ta‘lim samaradorligini pasaytirmoqda. Ayniqsa, ESP yo‘nalishidagi talabalar uchun og‘zaki nutqni kasbiy kontekstda to‘g‘ri, mazmunli va maqsadga muvofiq shakllantirish jarayoni jiddiy e‘tibor talab etadi. Shu nuqtai nazardan, multimodal sun‘iy intellekt texnologiyalarini ta‘lim jarayoniga integratsiya qilish — nafaqat texnologik yangilik, balki zamonaviy lingvodidaktikaning zaruriy

bosqichidir. Multimodal yondashuv ta'limda bir vaqtning o'zida ko'rish, eshitish, his etish va nutqiy faoliyat orqali bilimni o'zlashtirish imkonini beradi. Bu yondashuv, kognitiv psixologiya nazariyalariga tayangan holda, inson miyasi axborotni bir nechta sensor kanallar orqali yaxshiroq idrok etishini ta'kidlaydi. Shunday ekan, til o'rganishda matnga asoslangan yondashuvni vizual va audial tajriba bilan boyitish o'quvchining nutqni semantik jihatdan chuqurroq anglashiga yordam beradi. Sun'iy intellekt texnologiyalari bu jarayonni avtomatlashtirish va individuallashtirish imkonini beradi. Zamonaviy AI platformalari — ChatGPT, Whisper, D-ID, Synthesia, Revoicer kabi vositalar — multimodal o'qitishning asosiy mexanizmlariga aylandi. Ular nafaqat matn yaratish, balki ko'rish (vizual), eshitish (audial) va semantik (mazmuniy) modalitetlarni birlashtirish orqali real kommunikatsiya muhitini simulyatsiya qiladi. Masalan, ChatGPT yordamida talaba tibbiyot, iqtisodiyot, muhandislik yoki ta'lim kabi sohalarga oid professional kontekstdagi dialogni olib borishi mumkin. AI nafaqat semantik moslikni, balki muloqotning mantiqiy oqimini, ohangini va nutqning pragmatik ma'nosini ham tahlil qiladi. Shu jarayonda Whisper va D-ID kabi texnologiyalar tovush signallarini qayta ishlaydi, talaffuz, urg'u va intonatsiyani baholaydi, shuningdek real vaqt rejimida o'qituvchi o'rnida tezkor tahliliy fikr-mulohaza beradi. Natijada o'quvchi o'z nutqini avtomatik tarzda tahlil qilish va tuzatish imkoniga ega bo'ladi.

Multimodal AI integratsiyasi asosida ishlab chiqilgan metodik model kontekstual og'zaki nutqni rivojlantirishning bosqichma-bosqich tizimi sifatida taklif etiladi. Birinchi bosqich — kontekst yaratish bosqichi, unda AI talabalarga ularning mutaxassisligiga mos vaziyatlarni yaratib beradi. Masalan, tibbiyot yo'nalishida talaba bemor bilan suhbat quradi, iqtisod yo'nalishida esa investor bilan muzokara olib boradi. Bu bosqichda o'quvchi real hayotiy nutq holatini model sifatida qabul qiladi. Ikkinchi bosqich — vizual-audial immersiya, bunda talaba AI tomonidan yaratilgan video-avatarlar, audio stsenariylar yoki animatsion muloqotlar orqali so'zlashuv jarayoniga kiradi. Bu jarayon talabalarda psixologik tayyorgarlik, nutq refleksi va emotsional javob shakllanishiga yordam beradi. Uchinchi bosqich — interaktiv rol o'yinlari bosqichi, bunda ChatGPT kabi AI tizimlar yordamida "rol asosida muloqot" tashkil etiladi. Talaba virtual sharoitda suhbatdosh bilan o'z kasbiy sohasiga oid muhokama olib boradi. Bu jarayon o'quvchida pragmatik fikrlash, muloqot strategiyasi va soha terminologiyasini qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Yakuniy bosqich — AI asosida reflektiv tahlil, bu bosqichda AI tizimi talabaning nutq namunalari grammatik, leksik, semantik va pragmatik mezonlar asosida baholaydi. Shuningdek, u talabaning xatolarini aniqlaydi, individual tahliliy tavsiyalar beradi va o'z nutqini takomillashtirish bo'yicha yo'nalish ko'rsatadi. Natijalar shuni tasdiqladiki,

multimodal sun'iy intellekt asosida tashkil etilgan ESP ta'limi nafaqat og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki o'quvchilarda metakognitiv anglash, ijodiy yondashuv, emotsional intellekt va muloqot strategiyasini boshqarish kabi ko'nikmalarni ham shakllantiradi. Bunday yondashuv tilni o'rganish jarayonini sun'iy, nazariy modeldan chiqazib, real kommunikativ, madaniy va ijtimoiy kontekstda qo'llash bosqichiga olib chiqadi.

Xulosa qilib aytganda, masofaviy ESP ta'limda multimodal AI integratsiyasi o'qitish jarayonini moslashuvchan (adaptive), interaktiv (interactive) va reflektiv (reflective) tizimga aylantiradi. Bu model kelajakda sun'iy intellekt asosidagi til o'qitishning yangi paradigmasi — kontekstga asoslangan, multimodal va shaxsga yo'naltirilgan til o'qitishning samarali yo'nalishiga asos yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Chapelle, C. A. Teaching English with technology: Concepts, tools, and practices. Cambridge University Press, 2018.
2. Clark, R. C., Mayer, R. E. E-learning and the science of instruction: Proven guidelines for consumers and designers of multimedia learning (5th ed.). Wiley, 2021.
3. Dörnyei, Z., Ryan, S. The psychology of the language learner revisited. Routledge, 2015.
4. Godwin-Jones, R. Emerging technologies: Artificial intelligence in language learning. *Language Learning Technology*, 27(2), 1–15, 2023.
5. Kress, G., Van Leeuwen, T. Reading images: The grammar of visual design (3rd ed.). Routledge, 2021.
6. Mayer, R. E. Multimedia learning (3rd ed.). Cambridge University Press, 2020.
7. Wang, Y., Vasquez, C. Using artificial intelligence for oral English learning: A multimodal perspective. *Computer Assisted Language Learning*, 35(9), 2071–2092. <https://doi.org/10.1080/09588221.2021.1908496>, 2022.